

Sygn. akt II AKa 16/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 marca 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA Andrzej Olszewski

Sędziowie: SA Stanisław Stankiewicz

SO del. do SA Małgorzata Jankowska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Beata Brocka

przy udziale prokuratora Christophera Świerka

po rozpoznaniu w dniu 10 marca 2016 r.

sprawy **M. R. (1) i S. D.**

oskarżonych z art. 300 § 2 k.k. i innych

z powodu apelacji wniesionych przez prokuratora, pełnomocników oskarżycieli posiłkowych oraz obrońcę oskarżonego M. R. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp.

z dnia 3 września 2015 roku sygn. akt II K 217/13

I. uchyla zaskarżony wyrok w całości i sprawę oskarżonych M. R. (1) oraz S. D. przekazuje Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wielkopolskim do ponownego rozpoznania;

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy M. R. (1) - adw. E. S. (1) i na rzecz obrońcy S. D. – adw. P. K. (1) po 738 (siedemset trzydzieści osiem) złotych, w tym po 23% podatku VAT, tytułem kosztów nieopłaconej obrony z urzędu oskarżonych w postępowaniu odwoławczym oraz zwrot kosztów dojazdu na rozprawę odwoławczą – na rzecz adw. E. S. (1) w kwocie 187,22 (sto osiemdziesiąt siedem 22/100) złotych i na rzecz adw. P. K. (1) w kwocie 182,60 (sto osiemdziesiąt dwa 60/100) złote.

Małgorzata Jankowska Andrzej Olszewski Stanisław Stankiewicz

Sygn. akt II AKa 16/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 września 2015 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp. uznał M. R. (1) i S. D. za winnych popełnienia przestępstwa polegającego na tym, że w okresie od 28 marca 2011 r. do końca maja 2011 r. w B. i innych miejscowościach, w krótkich odstępach czasu, realizując z góry powzięty zamiar osiągnięcia korzyści majątkowej, przy czym S. D. pełniąc funkcję prezesa zarządu PPHU (...) sp. z o.o., a M. R. (1), wiedząc o powyższym fakcie - działając wspólnie i w porozumieniu, w sytuacji grożącej spółce niewypłacalności, a także w celu udaremnienia wykonania orzeczeń sądowych będących podstawą wszczęcia 38 postępowań egzekucyjnych przeciwko dłużnikowi – PPHU (...) sp. z o.o., prowadzonych przez komorników Sądów Rejonowych w G., S., S. (o sygnaturach podanych w opisie czynu) oraz w celu udaremnienia wykonania nakazu zapłaty Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto w P. z dnia 14.12.2011

r., IX GNc 9927/11/2 - uszczuplili zaspokojenie wielu wierzycieli PPHU (...) Sp. z o.o. w ten sposób, że zbyli majątek ruchomy spółki zagrożony zajęciem w postaci (...) nr rej. (...), R. (...) nr rej. (...), przyczepy ciężarowej S. (...) nr rej. (...), (...) nr rej. (...), naczepy ciężarowej K. model (...) nr rej. (...), urządzenia do przecisków wraz ze sprężarką, zabierając w celu przywłaszczenia pieniądze pochodzące ze sprzedaży w kwocie co najmniej 49.737,10 zł, a także ukryli, usuwając z miejsca dotychczasowego przechowywania majątek spółki zagrożony zajęciem w postaci samochodu R. (...) nr rej. (...), ciągnika rolniczego Z. (...) nr rej. (...), samochodu osobowego T. (...) nr rej. (...), sprzętu budowlanego w postaci jednostki napędowej hydrocrack z silnikiem H. i oprzyrządowaniem wraz z urządzeniem do krackingu statycznego z oprzyrządowaniem, minikoparki marki Y. (...), koparko-ładowarki marki V. (...), czym działali na szkodę wielu wierzycieli – (...) sp. z o.o., (...) Bank (...) S.A., w miejsce którego wstąpili M. i W. D. (...) S.A., A. S., (...) sp. z o.o. Fundacji Ochrony (...), Wytwórni (...) sp. z o.o.”, M. N., (...) sp. z o.o., Przedsiębiorstwa Budowlanego (...) sp. z o.o., (...) sp. z o.o., L. J., E. S. (2), R. T., (...) sp. j., A. M., (...) sp. z o.o., (...) S.A. W. G., (...) sp. z o.o., Ł. A., (...) S.A., (...) S.A. Zakład (...), (...) sp. z o.o., Hurtowni (...) sp. z o.o., Hurt (...) sp. z o.o., Hotel (...) s.c., (...), (...) sp. z o.o., (...) S.A., (...) Bank (...) S.A., (...), (...), (...) S.A., pracowników PPHU (...) sp. z o.o. – S. S., M. D. (1), D. L., J. O., S. C., K. A., D. T., P. K. (2), I. S., M. S. (1), A. F., J. F., Z. B., M. R. (2), K. K., S. K., K. F., M. S. (2), J. D., A. W., M. D. (2), Z. C., D. K. – na rzecz których świadczenia przekazał Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w Z., po czym M. R. (1), działając samodzielnie zabrał w celu przywłaszczenia składniki majątku PPHU (...) sp. z o.o. w postaci samochodu marki R. (...) nr rej. (...), ciągnika rolniczego Z. (...) nr rej. (...), samochodu osobowego marki T. (...) nr rej. (...), zbywając je innym osobom za kwotę łączną 94.587 zł oraz składniki majątkowe użytkowane przez PPHU (...) sp. z o.o. w postaci koparki kołowej A. (...) numer fabryczny (...) rok produkcji 2001 wartości 129.150 zł stanowiącej przedmiot umowy leasingu operacyjnego nr (...) na szkodę (...) S.A. we W. i koparki kołowej D.(...) rok prod. 2008 wartości 328.215 zł stanowiącej przedmiot umowy leasingu operacyjnego nr (...) zawartej z (...) S.A., które ze względu na łączną jego wartość wynoszącą 601.689,10 zł stanowiło mienie znacznej wartości, przy czym M. R. (1) czynu tego dopuścił się, będąc uprzednio karany wyrokiem Sądu Rejonowego w Szczecinie z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie XIV K 888/02 za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz wyrokiem Sądu Rejonowego w Szczecinie z dnia 23 października 2003 r. w sprawie VI K 195/02 za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 278 § 1 k.k. na karę jednostkową 10 miesięcy pozbawienia wolności – objętymi następnie wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w Szczecinie wydanym w sprawie XIV K 541/03, na podstawie którego wymierzono karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, którą odbywał w okresach od 9 września 2002 r. do 27 listopada 2002 r., od 31 stycznia 2006 r. do 23 lutego 2007 r., od 23 lutego 2007 r. do 11 grudnia 2007 r. oraz od 5 stycznia 2008 r. do 9 maja 2008 r., tj.

- w przypadku M. R. (1) - przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. w zb. z art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 1 k.k. w zw. z art. 308 k.k. w zw. z art. 21 § 2 k.k. w zb. z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.,

- a w przypadku S. D. – przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. w zb. z art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 1 k.k. w zw. z art. 308 k.k. w zb. z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Za tak opisane i zakwalifikowane przestępstwo Sąd Okręgowy wymierzył M. R. (1) karę 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, natomiast S. D. – karę 2 lat i 2 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił oskarżonych od kosztów sądowych, a w oparciu o przepis art. 627 k.p.k. zasądził od każdego z nich na rzecz oskarżyciela posiłkowego (...) sp. z o.o. po 1/2 części wydatków w wysokości 1.180 zł związanych z ustanowieniem w sprawie pełnomocnika.

Wyrok powyższy zaskarżony został apelacjami obrońcy oskarżonego M. R. (1), prokuratora oraz pełnomocników oskarżycieli posiłkowych – (...) sp. z o.o. i R. M..

Obrońca M. R. (1) zaskarżył wyrok w całości i zarzucił temu orzeczeniu:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 300 § 1, 2 i 3 k.k. w zw. z art. 308 k.k. przez jego błędną wykładnię prowadzącą do przyjęcia, iż oskarżony swoją osobą spełnia przesłanki bycia podmiotem czynu zabronionego, podczas

gdy czyny opisane w w.w. artykule odnoszą się do przestępstw indywidualnych właściwych i dopuścić się ich może jedynie osoba będąca dłużnikiem;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 300 k.k. przez błędne przyjęcie, iż stan faktyczny niniejszej sprawy w pełni wyczerpuje znamiona przedmiotowego przestępstwa, tj. czynu z art. 300 § 1, 2 i 3 k.k., podczas gdy warunkiem odpowiedzialności jest wiedza dłużnika w chwili działania przestępnego, że mienie jest zajęte albo zagrożone zajęciem, oskarżony – nie miał takiej wiedzy;

3. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 5 § 1 k.p.k. poprzez wydanie wyroku skazującego pomimo, że przeprowadzona na podstawie zebranego materiału dowodowego ocena dowodów nie doprowadziła do udowodnienia winy oskarżonego i na tej podstawie wymierzenie oskarżonemu kary 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności w sytuacji, gdy Sąd powinien uniewinnić oskarżonego od zarzucanego mu czynu.

Obrońca M. R. (1) wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu.

Prokurator zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości na niekorzyść obu oskarżonych, zarzucając:

- obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 46 § 1 k.k. poprzez brak rozstrzygnięcia w zakresie złożonego przez pokrzywdzonego R. T. wniosku o zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie 5.000 zł, pomimo skazania oskarżonych S. D. i M. R. (1) i pomimo skutecznego, stosownie do treści art. 49a k.p.k., złożenia w tym zakresie wniosku przez pokrzywdzonego,

- obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść rozstrzygnięcia, a mianowicie art. 167 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. polegająca na naruszeniu obowiązku Sądu w zakresie wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy w zakresie ustalenia wysokości szkody majątkowej wyrządzonej pokrzywdzonym R. T., A. M., (...), M. N., Ł. A., (...), (...), (...) sp. z o.o. – pomimo ustalenia w wyroku, że zachowanie oskarżonych wyrządziło szkodę majątkową pokrzywdzonym i pomimo złożenia na etapie postępowania sądowego wniosków przez pokrzywdzonych: o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody i poprzestanie na stwierdzeniu, iż w aktach sprawy brak jest materiałów pozwalających na poczynienie w tym zakresie ustaleń, a przeprowadzenie dodatkowego postępowania byłoby czasochłonne, co stanowiło powód nieuwzględnienia złożonych wniosków w sytuacji, gdy orzeczenie obowiązku naprawienia szkody w przypadku skazania sprawcy i skutecznego złożenia wniosku przez pokrzywdzonego jest obligatoryjne,

- obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść rozstrzygnięcia, uniemożliwiająca prawidłową kontrolę wyroku przez sąd odwoławczy, a mianowicie art. 424 k.p.k. poprzez sprzeczności między częścią dyspozytywną wyroku a jego uzasadnieniem z uwagi na zakwestionowanie rzetelności i prawdziwości transakcji (...) S.A. z PPHU (...) sp. z o.o., wątpliwości czy spółka ta poniosła szkodę wskutek transakcji z PPHU (...) sp. z o.o., w jakiej wysokości i czy oskarżeni do tej szkody się przyczynili (k. 35 uzasadnienia), a jednocześnie na wskazaniu w sentencji wyroku spółki (...) jako pokrzywdzonego i uznaniu zachowania oskarżonych S. D. i M. R. (1) polegającego na zbyciu i ukrywaniu majątku spółki – jako działań podejmowanych na szkodę wierzyciela PPHU (...) sp. z o.o.,

- niesłuszne niezastosowanie środka karnego – nawiązki orzekanej na podstawie art. 46 § 2 k.k. w przypadku odstąpienia od wymierzenia obowiązku naprawienia szkody na wniosek pokrzywdzonego w sytuacji, gdy orzeczenie takiego obowiązku jest znacznie utrudnione.

Podnosząc powyższe zarzuty, prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. Prokurator obecny na rozprawie odwoławczej oświadczył, iż nie popiera apelacji Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Gorzowie Wlkp. w zakresie niezastosowania przepisu art. 46 k.k.

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego – (...) sp. z o.o. zaskarżył wyrok Sądu I instancji w części dotyczącej orzeczenia o karze – braku orzeczenia obowiązku naprawienia szkody lub o nawiązkach i zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1) niesłuszne niezastosowanie środka karnego (kompensacyjnego) w postaci obowiązku naprawienia szkody lub nawiązki na podstawie art. 46 § 1 lub § 2 k.k., mimo złożenia stosownego wniosku przez pokrzywdzoną,

2) obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 193 § 1 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k. w zw. z art. 2 § 1 pkt. 3 k.p.k. poprzez ich niezastosowanie i niezasięgnięcie opinii biegłego sądowego z dziedziny księgowości i rachunkowości w celu ustalenia rzeczywistych rozmiarów szkody wyrządzonej przez oskarżonych w sytuacji, kiedy Sąd I instancji powziął wątpliwości w tym zakresie i stwierdził, że okoliczność ta może być ustalona wyłącznie poprzez opinię biegłego,

ewentualnie:

3) obrazę prawa materialnego, tj.:

- art. 46 § 1 k.k. poprzez jego niezastosowanie, mimo że w niniejszej sprawie (nawet bez konieczności powoływania biegłego) możliwe jest

orzeczenie obowiązku naprawienia szkody w części, solidarnie od

oskarżonych w kwocie proporcjonalnej do relacji pomiędzy

nieszaspojonymi wierzytelnościami innych pokrzywdzonych,

w odniesieniu do ustalonej wartości przywłaszczonych rzeczy w kwocie

601.689,10 zł (jako ułamek z tej kwoty),

- art. 46 § 2 k.k. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy wobec

istotnych trudności w ustaleniu rzeczywistej wartości pełnej szkody, sąd

powinien rozważyć orzeczenie nawiązki zamiast obowiązku naprawienia

szkody, który to środek miałby charakter ryczałtowego odszkodowania.

Podnosząc powyższe zarzuty, pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego (...) sp. z o.o. wniósł o:

- uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego

rozpoznania Sądowi I instancji, ewentualnie:

- zmianę tego wyroku poprzez orzeczenie od oskarżonych M. R. (1) i

S. D. na rzecz pokrzywdzonej (...) sp. z o.o. w G.

(...) obowiązku naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody, solidarnie

w kwocie 73.039,74 zł lub poprzez orzeczenie od oskarżonych M. R. (1) i

S. D. nawiązki na rzecz pokrzywdzonej (...) sp. z o.o. w

kwotach po 36.519,87 zł od każdego z oskarżonych.

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego A. M. zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego na niekorzyść oskarżonych w zakresie nieorzeczenia obowiązku naprawienia szkody wobec A. M., zarzucając temu wyrokowi:

1) obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 46 § 1 k.k. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na wyrażeniu poglądu, iż zasadnym jest nieorzeczenie przez Sąd I instancji obowiązku naprawienia szkody wobec A. M., ponieważ w niniejszym postępowaniu nie sposób ustalić wysokość szkody jaką swoim działaniem wyrządzili temu pokrzywdzonemu oskarżeni M. R. (1) i S. D., podczas gdy wysokość szkody wyrządzona A. M. wynika wprost z przedstawionych przez niego dokumentów, więc wobec faktu zgłoszenia przez A. M. wniosku o nałożenie na oskarżonych obowiązków naprawienia szkody, Sąd był zobowiązany do orzeczenia takiego obowiązku;

2) obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść wydanego orzeczenia, tj. art. 2 § 1 pkt. 2 k.p.k., art. 4 k.p.k. i art. 7 k.p.k. poprzez dowolną, lakoniczną i jednostronną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego i niepoczynienie żadnych ustaleń przez Sąd I instancji w zakresie dotyczącym wysokości szkody wyrządzonej działaniem każdego z oskarżonych.

Pełnomocnik A. M. wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie obowiązku naprawienia

szkody wyrządzonej przez obu oskarżonych A. M. -

zgodnie z uprzednio złożonym przez niego wnioskiem o orzeczenie

obowiązku naprawienia szkody.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje prokuratora i pełnomocników oskarżycieli posiłkowych zasadnie poddały krytyce stanowisko Sądu I instancji w zakresie szkody jako następstwa przestępczych zachowań oskarżonych oraz związanego z tym zaniechania postąpienia w sposób wynikający z uregulowań zawartych w art. 46 § 1 i 2 k.k. w sytuacji, gdy tenże sąd nie poddał w wątpliwość samego faktu spowodowania szkody przed oskarżonych (z wyjątkiem (...) S.A.) i gdy nie kwestionował prawidłowości złożenia przez pokrzywdzonych wniosków o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody. Z treści uzasadnienia wyroku odczytać można jedynie powody nieorzeczenia obowiązku naprawienia szkody na podstawie art. 46 § 1 k.k., natomiast przyczyny niezastosowania rozwiązania przewidzianego w art. 46 § 2 k.k. pozostają nieznanne. W apelacji prokuratora w pełni zasadnie podniesiony został także problem sprzeczności pomiędzy wyrokiem a jego uzasadnieniem w zakresie dotyczącym ewentualnego pokrzywdzenia działaniami oskarżonych podmiotu jakim jest (...) S.A. Ekspozowany w tym zakresie zarzut naruszenia przez Sąd I instancji przepisu art. 424 k.p.k., ma jednak w istocie wymiar szerszy. Braki stosownej argumentacji dotyczą bowiem także innych kwestii, a mianowicie przedstawienia wnioskowania, jakie legło u podstaw przypisania obu oskarżonym czynów tak kwalifikowanych jak zostało to przyjęte w zaskarżonym wyroku. Okoliczności faktyczne tej sprawy, nie będące w istocie oczywistymi, typowymi – już chociażby racji stosowania przepisu art. 308 k.k., dyktowały potrzebę należytego odzwierciedlenia dokonanych ocen prawnych. W realiach tej sprawy, w sposób szczególnie wyraźny widoczna jest niemożność zaakceptowania postąpienia Sądu I instancji, który swoją ocenę prawną ograniczył do stwierdzenia, iż dokonana przezeń ocena dowodów uzasadnia przyjęcie takiej kwalifikacji prawnej co do oskarżonych, jak wskazana w części dyspozytywnej wyroku (vide: ostatni akapit na str. 7267 akt). Zauważyć należy, iż dalsze wywody Sądu Okręgowego na kartach 7268-7269 akt są jedynie ogólnymi spostrzeżeniami na temat przestępstw z art. 300 § 1, 2 i 3 k.k., które w żaden sposób nie zostały odniesione do realiów niniejszej sprawy. Tego rodzaju mankament nie pozwala na rzetelne odniesienie się do zarzutów podniesionych w apelacji obrońcy oskarżonego M. R. (1), zmierzających do podważenia zasadności przypisania temu oskarżonemu sprawstwa i winy w zakresie przestępstwa z art. 300 § 1, 2 i 3 k.k. Sąd odwoławczy jest wprawdzie władny w określony sposób uzupełnić niepełną argumentację Sądu I instancji, mając na uwadze zasób dowodów podlegających uwzględnieniu w konkretnej sprawie, jednak nie powinno to być rozumiane jako możliwość dokonania całościowej oceny prawnej zachowania oskarżonego dopiero przez sąd odwoławczy (vide: wyrok SN z dnia 22.01.2008 r., V KK 207/07: „...Wyjaśnienie podstawy prawnej nie może ograniczyć się wyłącznie do wymienienia zastosowanych przepisów, lecz powinno polegać na wskazaniu konkretnej argumentacji

przemawiającej za przyjęciem takiej a nie innej kwalifikacji prawnej przypisanego oskarżonemu czynu. Ograniczenie się do autorytatywnego stwierdzenia „o wyczerpaniu swoim postępowaniem ustawowych znamion czynu”(…) wymogu takiego nie spełnia. Co więcej, gdy wykładnia zastosowanych przepisów uchodzi za kontrowersyjną (…) sąd powinien wskazać także argumenty prawne przemawiające za przyjętą interpretacją zastosowanych przepisów”.) W tym przypadku powyższa uwaga odnosi się w równym stopniu także do sytuacji oskarżonego S. D. (co do niego wniesione są jedynie na jego niekorzyść apelacje prokuratora i pełnomocników oskarżycieli posiłkowych). Zaznaczyć trzeba, że punktem wyjścia do rozstrzygnięć związanych ze szkodą – czy to w postaci obowiązku naprawienia szkody, czy też w postaci nawiązki, jest wykazanie w sposób odpowiadający wymogom ustawowym - jakie przestępstwo i dlaczego należało w realiach określonej sprawy przypisać oskarżonemu (oskarżonym). Z przyczyn wskazanych powyżej konieczne stało się wydanie w tej sprawie przez sąd odwoławczy orzeczenia kasatoryjnego w stosunku do obu oskarżonych.

Konkretyzując zasygnalizowane powyżej uchybienia wskazać należy w pierwszej kolejności na to, że dokonanie należytej oceny kto spośród pokrzywdzonych i w jakim stopniu mógł doznać szkody na skutek działań oskarżonych, nie może być dokonywane w oderwaniu od odpowiednio dokładnej, rzetelnej oceny prawnej działań każdego z nich. W tym przypadku Sąd I instancji – jak już wskazano powyżej - nie sprostął powyższemu wymaganiu. Wprawdzie w swoich wywodach na kartach 7257-7258, wskazał wśród przesłanek orzeczenia obowiązku naprawienia szkody, na potrzebę ustalenia, że w konkretnej sytuacji mamy do czynienia ze zdarzeniem, z którym normy prawne łączą powyższy obowiązek, jednakże w ślad za tym, w dalszych rozważaniach zabrakło sądowi konsekwencji i w rezultacie odpowiedniego odzwierciedlenia rozważań i wniosków leżących u podstaw przyjętej w wyroku identyfikacji prawnej działań obu oskarżonych. Potrzebom jakie wynikają z okoliczności tej sprawy – jak to powyżej już wskazano - nie czyni zadość autorytarne stwierdzenie, że pierwszoinstancyjna ocena dowodów uprawnia przyjęcie takiej kwalifikacji prawnej jak wskazana w zaskarżonym wyroku. Zauważyć należy, że w realiach tej sprawy wnikliwej, dokładnej analizy wymagało nie tylko zastosowanie art. 300 § 2 k.k., przepisów art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 1 k.k. oraz art. 308 k.k., ale również art. 278 § 1 k.k. Zważywszy na fakt, że w tym przypadku mamy do czynienia z przestępstwami indywidualnymi właściwymi – w okolicznościach tej sprawy takimi, które mogą być popełnione przez dłużnika – Sąd I instancji winien był poddać stosownej analizie sytuację obu oskarżonych, którzy w stosunku do wierzycieli PPHU (...) sp. z o.o. nie byli dłużnikami w ścisłym tego słowa znaczeniu. W świetle utrwalonych poglądów orzecznictwa i judykatury oczywiste jest, że w istocie nie tylko działania samych dłużników, ale także i analogiczne zachowania osób nimi nie będących, jako określone przejawy aktywności względem mienia dłużnika, skutkujące uszczupleniem lub udaremnieniem zaspokojenia wierzycieli - prowadzić mogą do odpowiedzialności karnej za przestępstwa przewidziane w rozdziale XXXVI k.k. Rozszerzenie kręgu osób podlegających takiej odpowiedzialności wprowadza przepis art. 308 k.k. (vide: wyrok SN z 05.01.2000 r., V KKN 192/99, wyrok SA w Poznaniu z 07.02.2013 r., II Aka 291/12, Lex nr 1307477, System prawa karnego, tom 9 – Przesłępstwa przeciwko mieniu i gospodarstwu, Wydawnictwo C.H. Beck, W-wa 2011). Zastosowanie wskazanego wyżej przepisu w konkretnej sytuacji, wymaga ustalenia czy sprawca, do którego ma być zastosowane powyższe uregulowanie, należy do kręgu osób zajmujących się sprawami majątkowymi innego podmiotu lub osoby. Sąd I instancji zastosował przepis art. 308 k.k. zarówno w kwalifikacji prawnej dotyczącej M. R. (1) jak i S. D., ale nie przedstawił jakie okoliczności w przypadku każdego z nich, stanowiły podstawę takiego postąpienia. Mogą tu tymczasem wchodzić w grę różne sytuacje, a mianowicie zgodnie z treścią wskazanego wyżej przepisu zajmowanie się sprawami majątkowymi wynikać może z przepisu prawnego, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania. Sytuacja oskarżonych nie była w tym względzie identyczna, bowiem M. R. (1) działał w imieniu (...)sp. z o.o. - udziałowca (jedyne) PPHU (...) sp. z o.o., natomiast S. D. pełnił obowiązki prezesa zarządu spółki (...). Jednocześnie z materiału dowodowego sprawy w sposób nie budzący wątpliwości wynika kto był rzeczywistym decydem w sprawach majątkowych tejże spółki, kto zaś wykonywał swoje obowiązki w sposób ściśle formalny. Wszystkie te okoliczności Sąd I instancji winien był przeanalizować i jednoznacznie ocenić. Tymczasem pozostały one poza rozważaniami tegoż sądu, dlatego już niejako na wstępie badania zasadności przypisania oskarżonym sprawstwa w zakresie tzw. przestępstw dłużniczych (tu: z art. 300 § 2 k.k. i art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 1 k.k.) brak jest dostatecznej jasności co do tego, w jaki sposób okoliczności faktyczne niniejszej sprawy ocenił Sąd Okręgowy. W dalszej kolejności wskazać należy na niezrealizowaną w tym przypadku, potrzebę jednoznacznego odzwierciedlenia zarówno w opisie czynu, jak i w części motywacyjnej

wyroku, w zakresie których wierzitelności uzasadnione jest zastosowanie przepisu art. 300 § 3 k.k. w zw. z art. 300 § 1 k.k. (tu warunkiem prowadzenia postępowania karnego jest dysponowanie wnioskami o ściganie złożonymi przez uprawnionych pokrzywdzonych), w zakresie których natomiast spełnione są ewentualnie przesłanki do zastosowania przepisu art. 300 § 2 k.k. Aktualny opis czynów odnoszonych do każdego z oskarżonych nie jest z tego punktu widzenia, dostatecznie klarowny i precyzyjny. Wątpliwości budzi także zastosowanie do obu oskarżonych przepisu art. 278 § 1 k.k. (w odniesieniu do M. R. (1) – dodatkowo z uwzględnieniem art. 294 § 1 k.k., jako dotyczącego mienia znacznej wartości). Sąd I instancji winien był rozważyć, czy zbywanie kolejnych składników majątku spółki (...), jako czynność cywilno-prawna (jedna z możliwych form zachowań prowadzących do udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia wierzycieli przewidzianych wprost w przepisach art. 300 § 1 i § 2 k.k.), dokonywane wprawdzie z inspiracji M. R. (1), ale przy formalnym zaangażowaniu w zawierane umowy kupna-sprzedaży S. D. jako prezesa zarządu - stanowiło niedopuszczalne, bezprawne zadysponowanie mieniem tego podmiotu i czy w związku z tym było czymś więcej aniżeli tylko zbyciem w rozumieniu przepisów art. 300 § 1 i § 2 k.k. W świetle nie budzących kontrowersji poglądów zbycie mienia jako jedna z możliwych form popełnienia wskazanych wyżej czynów jest zasadniczo ważnym prawnie rozporządzeniem rzeczą lub prawem majątkowym (skutecznym, a więc przenoszącym prawo własności na nabywcę). W określonych sytuacjach zachowania sprawców mogą odpowiadać znamionom innych występków, np. z art. 291 k.k., art. 288 § 1 k.k. czy też 278 § 1 k.k., jednakże zastosowanie znajdą wówczas jedynie przepisy art. 300 k.k., jako szczególnie (vide: Komentarz do Kodeksu karnego /art. 300 k.k./, A. Marek, LEX 2010). Budzi zatem wątpliwości utożsamienie w tym przypadku, niejako automatyczne zbycia w rozumieniu art. 300 § 1 i 2 k.k. z zaborem w celu przywłaszczenia, odnoszonym do mienia ruchomego spółki (...), w postaci sprzętu budowlanego, pojazdów itp. oraz do środków pieniężnych uzyskanych ze sprzedaży tych rzeczy. Jeśli Sąd I instancji dostrzegł podstawy do takiej oceny działań oskarżonych w powyższym zakresie (uwzględniającej w kwalifikacji prawnej przepis art. 278 § 1 k.k.), wymagało to przedstawienia argumentacji wskazującej, jakie konkretnie okoliczności stanowiły podstawę takiego postąpienia. Dla wyczerpania tego rodzaju uwag, wskazać nadto należy na potrzebę poddania przez Sąd meriti stosownej analizie także pozostałych elementów strony przedmiotowej przestępstw zarzuconych oskarżonym, a więc w przypadku czynu z art. 300 § 1 k.k. – również tego, z jakich faktów w tym konkretnym przypadku, wynikała sytuacja grożąca spółce (...) niewypłacalności lub upadłości. Wbrew temu, co stwierdził tenże sąd na k. 7254, nie tylko był on uprawniony, ale wręcz zobligowany, aby w powyższym zakresie dokonać stosownych ustaleń, gdyż na taką konieczność wskazuje wprost treść powyższego przepisu. Nie ulega przy tym wątpliwości, że ustalenia czynione na potrzeby postępowania karnego, nie mają ani takiego zakresu, ani charakteru jak rozstrzygnięcie sądu właściwego do orzekania w przedmiocie upadłości. W przypadku występków z art. 300 § 2 k.k. trzeba mieć na uwadze, że celem działania sprawcy jest udaremnienie wykonania orzeczenia sądu (lub innego organu państwowego), skutkiem – udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela, a mieniem wobec którego sprawca podejmuje określoną zabronioną aktywność – mienie zajęte lub zagrożone zajęciem. Każdy z powyższych elementów winien był stać się przedmiotem stosownej analizy i rozważań sądu, a płynące z tego wnioski należało przedstawić w pisemnych motywach wyroku. Wówczas stanowiłyby one podstawę poddania ich odpowiedniej ocenie w ramach kontroli odwoławczej. Oczywiście jest przy tym, że równie istotne znaczenie dla oceny zasadności orzeczenia ma także stanowisko sądu meriti dotyczące strony podmiotowej. W przypadku zaskarżonego wyroku trudno je poddać kontroli instancyjnej, zważywszy na to, że Sąd I instancji nie poświęcił temu zagadnieniu uwagi w części motywacyjnej orzeczenia. Tymczasem analiza i ocena strony podmiotowej, jako istotny element wyrokowania winna znaleźć należyte odzwierciedlenie w sporządzonym uzasadnieniu. Jedynie dla porządku zaznaczyć tu należy, że o ile w przypadku przestępstwa z art. 300 § 1 k.k. możliwe jest popełnienie go zarówno w zamiarze bezpośrednim jak i ewentualnym, to w przypadku czynu z art. 300 § 2 k.k. w grę wchodzi jedynie działanie podjęte w zamiarze bezpośrednim, o czym zresztą przekonuje już samo brzmienie tego przepisu, wskazujące jednoznacznie na kierunkowość działania sprawcy (vide: wyrok SN z 17.11.2011 r., V KK 226/11).

Zasygnalizowane powyżej kwestie, obrazują dostatecznie czytelnie, że okoliczności faktyczne i prawne wymagają w tej sprawie dalece głębszej refleksji aniżeli wyrażona przez sądu meriti twierdzeniem, iż dokonana ocena materiału dowodowego uzasadniała uznanie oskarżonych za winnych popełnienia zarzucanych im czynów. W obecnym stanie argumentacji przedstawionej przez Sąd I instancji, nie jest zatem możliwe pełne, rzetelne odniesienie się do apelacji obrońcy oskarżonego, w której kontestowana jest przyjęta przez Sąd Okręgowy wykładnia przepisów art. 300 § 1, 2 i 3 k.k. oraz art. 308 k.k., a ponadto kwestionowana jest świadomość M. R. (1) co do tego, że mienie PPHU (...) sp. z

o.o. było zajęte lub zagrożone zajęciem w rozumieniu wskazanych wyżej przepisów. Formułowanie ocen przez Sąd odwoławczy we wskazanych wyżej uwarunkowaniach sprawy, byłoby zatem przedwczesne.

Prokurator w swojej apelacji w pełni zasadnie zwrócił uwagę na fakt, że Sąd I instancji, wskazując w opisach czynów przypisanych oskarżonym, zmodyfikowanych przezeń w stosunku do ich brzmienia z aktu oskarżenia (jakkolwiek tylko w niewielkim stopniu), iż jednym z podmiotów pokrzywdzonych działaniami oskarżonych jest także (...) S.A., doprowadził do powstania sprzeczności pomiędzy treścią wyroku a jego uzasadnieniem. W pisemnych motywach wyroku tenże sąd wyraził pogląd, który w żadnej mierze nie koresponduje z treścią sentencji w powyższym zakresie. Sąd Okręgowy poddał bowiem w ogóle w wątpliwość legalność umów faktoringu i scoringu zawartych przez wskazany wyżej podmiot z PPHU (...) sp. z o.o., a w dalszej kolejności – wyraził wątpliwości odnośnie tego, czy oskarżeni w jakimkolwiek zakresie spowodowali powstanie szkody po stronie (...) S.A. Aby usunąć stan tej wewnętrznej dysharmonii wyroku, niezbędne jest poddanie dokładniejszej analizie współpracy PPHU (...) sp. z o.o. ze wskazanym wyżej podmiotem w zakresie obu rodzajów umów i roszczeń majątkowych, które są na ich podstawie zgłaszane. W przypadku analogicznych wniosków jak wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, konieczne będzie skorygowanie w odpowiedni sposób opisów czynów dotyczących każdego z oskarżonych. Przy czym w zakresie problematyki dotyczącej tego podmiotu, w pierwszej kolejności będzie wymagała zbadania kwestia należytego umocowania R. L. do działania w tym postępowaniu w imieniu (...) S.A. (vide: dokumenty na k. 5256, 6043 akt) – nie tylko z punktu widzenia aktualnej sytuacji w tej mierze, ale także z punktu widzenia skuteczności działań podjętych w dotychczasowym toku postępowania karnego, co zaś może łączyć się z koniecznością uzupełnienia dokumentacji w niezbędnym zakresie.

We wszystkich wniesionych apelacjach, za wyjątkiem rzecz jasna apelacji obrońcy oskarżonego M. R. (1), nie bez racji podniesiony został problem szkody, a w tym kontekście przede wszystkim braku jakiegokolwiek stanowiska Sądu I instancji, które wyjaśniałoby dlaczego, dostrzegając i stwierdzając fakt wyrządzenia przez oskarżonych szkody oraz dysponując prawidłowo złożonymi wnioskami o ściganie (wątpliwości dotyczą jedynie (...) S.A.), skazując oskarżonych za zarzucane im czyny, przy dostrzeżeniu trudności w precyzyjnym ustaleniu rozmiaru indywidualnych szkód – sąd meriti nie postąpił zgodnie z art. 46 § 2 k.k. i nie zasądził na rzecz zainteresowanych pokrzywdzonych odpowiednich nawiązek. Dla jasności zaznaczyć trzeba, że zważywszy na czas zaistnienia przestępstwa – przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. znajdują tu zastosowanie przepisy względniejsze dla sprawców, a zatem obowiązujące przed dniem 01.07.2015 r. Stanowisko oskarżycieli posiłkowych, których pełnomocnicy wnieśli apelacje, pozostało w tym względzie do końca niezmiennie, natomiast prokurator, wprawdzie nie cofnął apelacji, ale w zakresie podnoszonego w środku odwoławczym naruszenia przepisu art. 46 k.k., oświadczył, iż wniesionej apelacji nie popiera. Tego rodzaju niespójność stanowiska oskarżyciela publicznego dała o sobie znać już w treści środka odwoławczego, albowiem podniósł on wprawdzie zarzut naruszenia art. 46 k.k., ale jednocześnie w uzasadnieniu wskazał na możliwość zaktualizowania się w okolicznościach tej sprawy warunków z art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k., a zatem na działanie klauzuli antykumulacyjnej, co wskazywałoby na brak podstaw do orzeczenia obowiązku naprawienia szkody (ewentualnie zamiast tego obowiązku – nawiazki) z uwagi na to, że roszczenia pokrzywdzonych zostały już rozstrzygnięte w postępowaniach cywilnych (tych, których efektem są uzyskane przez nich tytuły wykonawcze stanowiące podstawę wszczęcia postępowań egzekucyjnych przeciwko PPHU (...) sp. z o.o.). Problem powyższy będzie zatem wymagał rozstrzygnięcia w powtórnie prowadzonym postępowaniu, przy czym należy zwrócić uwagę na to, że orzecznictwo Sądu Najwyższego w zakresie powyższej kwestii nie jest jednolite. Oprócz orzeczenia, na które powołuje się w apelacji prokurator (wyrok SN z 26.02.2014 r., III KK 429/13), są bowiem również takie, w których wyrażony został odmienny pogląd – polegający mianowicie na wskazaniu, że zakaz sformułowany w art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. dotyczy wyłącznie tych roszczeń, które powstały jedynie w wyniku popełnienia przestępstwa, a zatem związanych ze szkodą poniesioną dopiero wskutek popełnienia przestępstwa (postanowienie SN z dnia 13.02.2014 r., V KK 238/13). Jeśli więc określone roszczenia powstały w wyniku czynności cywilno-prawnych (tak właśnie było w przypadku roszczeń wierzycieli PPHU (...) sp. z o.o.) i to ich dotyczyły toczące się postępowania cywilne oraz zapadłe w nich orzeczenia, to wówczas nie realizują się warunki z art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. stanowiące przeszkodę do orzeczenia obowiązku naprawienia szkody (czy też zastępczo – nawiazki). W powołanym wyżej postanowieniu Sądu Najwyższego wskazano wprost: „... nie można utożsamiać roszczeń powstałych w związku z czynnościami cywilno-prawnymi – in concreto

na tym etapie obojętnymi z punktu widzenia prawa karnego, z roszczeniami wynikającymi z późniejszych zachowań skazanych wywołujących szkodę majątkową i jednocześnie wyczerpujących znamiona czynu zabronionego określone w ustawie karnej...”. Dodać należy, iż konsekwentnie z poglądami wyrażonymi w cytowanym powyżej orzeczeniu, Sąd Najwyższy (częściowo w tym samym składzie), w wyroku z dnia 07.05.2013 r., II KK 268/12 stwierdził na kanwie stanu faktycznego, w którym pierwotnym (i jedynym) źródłem roszczenia o naprawienie szkody było przestępstwo (czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.) - że w takiej sytuacji, orzeczenie o tymże roszczeniu w postępowaniu cywilnym stanowiło przeszkodę do orzeczenia obowiązku naprawienia szkody w postępowaniu karnym, albowiem z uwagi na niewątpliwą tożsamość przedmiotowo-podmiotową roszczeń, znajdowała zastosowanie klauzula anykumulacyjna z art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku słusznie stwierdził, że szkody wyrządzonej ewentualnie przez oskarżonych, nie można utożsamiać z zadłużeniem PPHU (...) sp. z o.o. powstałym na płaszczyźnie normalnych stosunków gospodarczych z kontrahentami, a zatem z tymi należnościami, jakie wynikają z nieopłaconych faktur za dostarczony towar, wykonane usługi itp. Szkada, jaka może być łączona z działaniami oskarżonych wyczerpującymi znamiona przestępstw z art. 300 § 1, 2 i 3 k.k. to określony wymiar uszczuplonego (udaremnionego) zaspokojenia wierzycieli, co wyraża realnie wartość zbytego i usuniętego (ewentualnie ukrytego) mienia, a zatem obowiązek naprawienia szkody może być w tym przypadku odnoszony do takiego właśnie jej wymiaru. W toku powtórnego procesu, w zależności od treści rozstrzygnięcia co do istoty sprawy oraz stanowiska w zakresie art. 415 § 5 zd. 2 k.p.k, Sąd Okręgowy, winien będzie rozważyć ewentualnie, czy w ramach postępowania karnego bardziej racjonalne będzie dążenie do ustalenia - i tak przybliżonych jedynie - wartości szkód poniesionych za sprawą działań oskarżonych przez poszczególnych pokrzywdzonych, czy też bardziej rozsądne i efektywne może okazać się skorzystanie z rozwiązania alternatywnego, jakie dla sytuacji o dużym stopniu skomplikowania przewidziane jest w art. 46 § 2 k.k.

W związku zarzutem apelacji prokuratora dotyczącym wniosku R. T. o zasądzenie kwoty 5.000 zł tytułem zadośćuczynienia, zauważyć należy, iż w aktualnych realiach tej sprawy kwestia powyższa nie oczywista. Czym innym jest bowiem szkoda majątkowa, czym innym zaś krzywda, a więc szkoda o charakterze niemajątkowym. Zasądzenie stosownej kwoty jako zadośćuczynienia, wymaga ustalenia jakie negatywne przeżycia fizyczne lub psychiczne pokrzywdzonego, lub też straty moralne stanowią mają w konkretnym przypadku źródło krzywdy. Dopiero wtedy można ocenić, czy wniosek pokrzywdzonego w zakresie zadośćuczynienia jest zasadny.

W toku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy przeprowadzi postępowanie dowodowe w takim zakresie, w jakim będzie to wynikało ze stanowisk stron w tym względzie oraz potrzeb niezbędnych do zrealizowania przedstawionych wyżej wskazań sądu odwoławczego. Podda wnikliwej ocenie zgromadzone dowody, precyzyjnie ustali stan faktyczny sprawy, a następnie dokona odpowiednio pogłębionej prawnokarnej oceny działań każdego z oskarżonych oraz określi rodzaj i wymiar ewentualnych konsekwencji z tym związanych, determinowanych w określonej mierze konkretnymi uwarunkowaniami tej sprawy.

Podstawę prawną wydanego wyroku stanowił przepis art. 437 § 2 k.p.k.

Na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26.05.1982 r. - Prawo o adwokaturze oraz § 17 ust. 2 pkt. 5 w zw. z § 4 ust. 1 i ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. 2015.1801) zasądzono na rzecz obrońcy M. R. (1) – adw. E. S. (1) i na rzecz obrońcy S. D. – adw. P. K. (1) po 738 zł, w tym podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej obrony z urzędu oskarżonych w postępowaniu odwoławczym oraz zwrot kosztów dojazdu na rozprawę odwoławczą – na rzecz adw. E. S. (1) w kwocie 187,22 zł, a na rzecz adw. P. K. (1) – w kwocie 182,60 zł.

.....

Małgorzata Jankowska Andrzej Olszewski Stanisław Stankiewicz